

Tal wid
jubel-festen öfver
Upsala möte 1593;
hållit uti
Carlskrona den 7
ma...

Billing, Paul Olof,

1700-1829 81 C Br. 1793

National Library
of Sweden

1793
Billing, P.O.

Vitt. So.
Tally
(B)

1700-1829

TAL
WID
JUBEL-FESTEN

ÖFVER

Upsala Möte 1593;

MÄLLIT

UTI

Carlskrona den 7 Martii 1793,

AF

PAUL OLOF BILLING,

Rektor wid Trivial - Scholan

CARLSKRONA,
TRYCKT I KGL. AMIRALITETS TRYCKERIET.

*Detta utmärkt vackra Tal har jag genomläst och
fdgnar, mig at det genom trycket kan bli så all-
mänt känt, som det förtjenar. Carlstrona den 18
Martii 1793.*

A. L. FAHNEHJELM.

Nådige,

Gunstige,

Mine Åhörare,

Sverige råflar med andra Riken i stora och nyttiga Regenter. Om förörmörkelsor någon gång visat sig i Svenska Regements Solen, så hafva de snart försvunnit; och de stormar, som stundom hotat inhemskt lugn, hafva lagt sig utan de förödelsor, som härjat andra Länder. Jag vågar ej omröra de tider, då Utflyttningar från Norden och Wikingsfärder gjorde Europa darrande. Kan kända, man sökte både år an och sin utkomst under dessa brag-

A

-der

der. At samla rikedomar genom röfverier, eller hemliga kånstgrepp, at störa grannars lugn genom våld eller fina anläggningar är nästan det samma. Hvert Tidevarf har sit lynne, fina grundsattfer, fina tänkefätt. Okunnoghet och grofhet fätter ofta dygdens och årans stämpel på det, som kunskap och höffade seder åskåda under en itridig synpunkt. De Lagrar, som skåras på dödens fält och drypa af människors blod. äro altid bedröfvelige, fällan nyttige, ofta skadelige. Då uplysning får nålka förståndet, mennisklighet hjertat, så visar den sanna åran sig i sin naturliga skönhet. Enfaldig, men ädel, okonstlad, men intagande tilbjuder hon Regenter odödlighet, Folket lyckfalighet. Odlade Fält, nyttig Handel, gynnade Wetenskaper, skyddade Slögder, frihet för Själens och kroppens krafter, säkerhet at rättvist åga och rättvist förvärfva, enighet emellan alla Stånd, upmuntran til tåflan i dygd och värdelig förtjenst, förtroende och agtning hos grannar äro de visaste steg til åran, de

de såkraste medel at vinna et evigt minne.

Samtiden är ej altid rättvis emot Regenter. Antingen gudar smickret Dem, eller tadlar afunden alt hvad De gjöra. För den misfnögde är ingen ting väl, och den regerings lyftne förtryter sit afstånd ifrån Thronen. Efterverlden bättre kännare af drifjådrarne, som fått Regenters värkningskrafter i rörelse, Efterverlden utan fördomar, utan frugtan, utan hopp dömer ovåldigt. Då afmålas en Titus, Trajanus, Marcus Aurelius, Henric d. 4:de och Gustaf Adolph med sina rättfärgor. Då tillägges namnet Stor ej Romulus, som samlar öfvergifne lyckfökare inom några Jord-vallar, utan Numä, som gifver dem et Fädernesland och gör dem til Medborgare; ej Macedoniens Alexander, som äröfvar verlden för at sjelf underkufvas af högmod, vållust och grymhet, utan Spartas Leonidas, som upoffrar sig för Grekelands frihet. Alcibiades lyfte och förförde. Aristides förblindade ej;

men dygdig och rätträdig gagnade han Athen.

Intet rättfärdigar mera et Folks vördnad för des Regenter, än den kunskap och uplysning, som De bemöda sig at utsprida i det Land, som lyder Deras Spira. Aldrig är det någon åra för en stor Regent at herrska öfver Trålar, som krypa i okunnighetens mörker, lyda af vanmagt, tillbedja af svaghet och digna under bördor, som utpråsa knotande su kar. At styra et Folk, som uplyst om sina fördelar, känner sina rättigheter, och älskar sina skyldigheter, som lyder af öfvertygelse, och tror sig endast lyckligt, då det hela är sålt, som öfvertygadt, at Regentens affigter äro des sanna vål, vålsignar dens Lif, som nedkallar lyckfälgighet til de lågaste kojor; styra et sådant folk, höra sit lof sjungas ej mindre af den arbetande Dagskarlen, än den Stjernprydda Hofmannen; se glädjens tårar fugta en lyckelig Husfader, som, då han trycker en trogen Maka och dygdiga Barn til sit

fit bröst, förmanar dem at aldrig glömma, alltid välsigna uphofvet til deras fällhet; detta bildar och uprefer de Årestoder, som inga tidens skiften, inga ändrade tänkesätt, inga Jordens välfningar kunna kullkasta. Religionens inflytning på et folk, desfs tänkesätt, seder och upförande är ofstridig. Den sanna, kommen ifrån Gud fällhetens ursprung, och ledande til Honom, måste vara välgörande, desfs grundsatser nyttige, desfs värkningar fälle. Religionen är således et viktigt föremål för en Regents omsorg. Wördar Han sjelf den Gudamagt, som gifvit Honom Spiran, älskar Han sanning, önskar Han sin Thron säker, sin Regering lyckelig, så är Han ej liknögd, om Gudlöshet losfar de starkaste band, om vidskepelse villar förståndet och laster förderfva sederna. Med sanningens fackla vid Thronen uptänder och underhåller Han det ljus, som uptäcker den sanna Religionens fördelar.

Snart 1000 år äro förflutne sedan
Christna Religionen förkunnades i Sve-
A 3 rige,

rige, sedan afguda Templen nederbrö-
 tos, Hedendomen fördrefs. Sverige
 fick denna Lära sådan, som hon var
 på andra ställen i Europa, invecklad i
 mörker, upblandad med digter, full af
 vilfarelser. Denna Lära, så Gudome-
 lig, så hög, så vålgörande, så nyttig,
 blef vanskapad genom tilsatser, lämp-
 pad efter egennyttn, beröfvad sin en-
 faldighet, lastad med bördor, låg i si-
 na bekännare, skadelig för Samhället.
 Men den morgonrådnad, som fram-
 trädde på Tysklands Horizont, båda-
 de den Sol, som skulle äfven skäncka
 sina strålar åt Svenska Norden. Lu-
 thers Reformation kunde ej annat än
 bifallas af GUSTAF WASA. Denne
 Herre, fastän ej född til Konung, var
 värdig at blifva det öfver et Folk som
 han själf skapade. Han krossade det
 ok, som vidskepelse och egennytta
 lagt på Svenska folkets samvete. Men
 fördomar utrotas ej så lätt. Det Sven-
 ska Zion kände nya skakningar, som
 änteligen stillades på Upsala Môte 1593,
 då Hertig CARL var Riks-Förestån-
 dare, sedan Konung under namn af
 CARL

CARL den 9:de. Minnet af denna händelse i Svenska Kyrko-Historien förtjenar at bevaras. 200 År hafva bortgått sedan detta Môte slöts, des Beslut antogs. Då Konung GUSTAF ADOLPH sitter på Svenska Thronen, och Hertig CARL förer Spiran, åga vi den glädjen at i fredens sköte, vid en allmän tackfägelse-dag århindra oss den sällhet, som Försynen skänckt oss, och Konung GUSTAF den 1:ste be-
rett oss.

J torden undra, at jag vid detta tilfalle vågar framtråda. Jag kände mig ej sjelf, om jag trodde tilfredsställa Eder. Som Lärare vid Trivial-Scholan har jag fått befallning at tala. Jag ådräger mig håldre förebräelse för ofullkomlighet, än för olydnad. J saknen den liflighet i händelsernas målning, som röjer et muntradt snille, den styrcka i uttrycken, som nog rid at granska sit ämne, tillåter, den höghet i tankarna, som kanske vinnas i sammanlefnadens högre kretsar, den våltalighet, som visar alla dessa
B egen-

egenskaper förenade. Men jag lyder en befallning. Jag efterkommer en skyldighet, så godt jag kan. Jag ämnar tala om *Christna Religionen i Sverige före och efter Reformationen*. Wäntan ej Dets hela Historia. Tiden medgifver endast en liten teckning deraf. Lyckelig, om jag kan visa den vördnad, vi äro skyldige Förfynen, den årkånsla och tacksamhet, hvartil GUSTAFVER och CARLAR äga rättighet, som stadgat, vårdat, skyddat den vigtigaste af sanningar: *Religionen*. . . .

* *

* *

* *

Tänckesätt, fördomar, okunnighet, äfven laster och brått, stundom kunskafer och snillen afgjöra Rikens handelser och vårcka deras förändringar. Rom ännu groft, men hänryckt af frihets andan, och känslan af et Fädernesland, Rom, strängt i sina feder, åröfrar Asien, men fåttrar sig sielf med des skatter, söfves i vållust, försvagas af veklighet, förlorar sin Frihet, sin sjelfständighet, sit Namn. Rom under
des-

desa hvåftningar lyfte med de största snillen. Men uplysning och kunskap gagna åfven så litet fördärfvade seder, som ljuset den blinde, och sederna förfalla, där ingen vördnad för Gudomligheten, där ingen Religion är. Då Epicuri förtydde Lårdomar intogo Romerska Ungdomen, så föll både Roms tapperhet och frihet. Rom blef ej längre stort, då Det uphörde at vara dygdigt; och Dygden försvann då Religion och goda seder gäckades på Theatren.

Christna Religionen välgjörande till Åndamål, nyttig i sina Föreskrifter, har ofta blifvit missbrukad, ofta ohelgad. Med fasans rysningar skyndar jag mig förbi de förödelse, som Fanatismen och en falsk Stats kånst värsakat. Facklor tände i afgrundens lågor hafva tillrett Bål, som förtårt millioner oskyldiga Varelses. Saliga Låra, Christna Religion! Ditt Namn har blifvit vanåradt, dina affigter förvånade. Du erbjuder frid, och de blodigaste krig uppkomma för Din skull. Du befaller ödmjukhet, och högmod hafva utfört si-

na gryma anslag under iken af nit för dig. Du fordrar kärlek och dina Bekännare hafva upfört sig värre än Tigrar. Men Religion! Dina Lärdomar äro vålfignade, hämtade från sielfva källan. Du lyser förnuftet, då det irrar, böjer viljan, då begären förtjusa. Du gifver den olyckelige hopp, den bedröfvade tröst, den lyckelige måttelighet. Du skyddar Regenten på Thronen och Underfåten i Kojan. Du uprättar den modfælde syndaren, som under ångrens suckar, kastar blygselens blickar til Himmelen, för at vid Förbarmarens Thron få Nåd, syndaren, som slagen af Rättfärdighetens viggas, uplitvad af Barmhertighetens strålar skyndar til Gethsemane at omfamna Försonaren, och gråta glädjens tårar.

Denna Religion, mågtig af egen höghet, intagande af dygdens behag, segerande med sanningens kraft, tyftnade Oraclen, tillöt afguda templen, och utgick med snälla steg öfver Romerska Riket. Roms Kejsare antogo Hennes. Förföljelse uphörde. Bålen flock-

flocknade. Bilorne fårgades ej i Christnas blod. Människligheten lärades ej på Skådeplatsen af sönderflitne kroppar. Men Stormarne uphöra, och Sjömannen förgåter faran. J lugnets sköte ser han ej de små molnfläckar som innan kort straffa hans säkerhet. De Christnas förfoljelse stadnade. Det nit svalnade, som förut eldat dem. Den enfaldighet aftog, som mera rört hjertat än brytt förståndet. De dygder minskades, som förut vunnit fienders vördnad och beundran. Låzarne väckte Religions tvister, tåflade om företräde, idökte Embeten genom rånkor vid et vållustigt Hof. Åhörarne blefvo kall sinnige, eller sålde åt något vist partie. Då ej Prälats Stolen lämnades för at besöga Bålet, då ej Biskops skruden atklåddes för at emotraga Martyr-kronan, så glömdes ofta både Religion och samvete, både åra och dygd för at vinna et Embete med så lysande fördelar. Religionen iklåddes en utvärtes pragt, och Ceremonier ökades. Affigten kunde vara god. Menniskan röres måst af sinligheter,

och des svaghet gör dem nödvändiga
 äfven vid Gudstjensten. Men då männi-
 fkan endast fästes vid ytan, utan känsla
 af det inre; då andagten mera bryllas,
 än väckes, så förloras Religionens kärna.
 Gudstjensten blir Mechanisk. Den för-
 blindar, men uplyser ej, upeldar men
 värmer ej, hänrycker, men värkar ej
 de behageliga rörelser, de stilla kän-
 flor, som göra Gud stor, dygden äls-
 kansvärd, och våra pligter angenäma.

Roms Christne Kejsare lämnade Re-
 ligionens Lärare förmåner och rättig-
 heter, som missbrukade, blefvo skade-
 liga både för Religion och Rike. Öf-
 verflöd föder vållust, vållust veklighet,
 veklighet lättja, och lättja, laster. De
 Andeliga inflyttning på Allmänhe-
 ten väckte Regerings-lystnad, och den-
 na gjorde Regenterna utan magt,
 Thronen utan säkerhet, Riks-styrel-
 sen utan styrcka.

Kejserliga Residencet flyttas ifrån
 Rom, och des Biskopars anseende stiger.
 De vinna det företräde, som de länge
 fökt

fökt, och afklåda sig den undergifvenhet för verdsliga magten, som hittills hindrat den andeliga Despotismens framsteg. Då det blef en Tros-Artickel, at Påfven ej kunde fela, at han ågde rättighet afgöra, hvad man borde tro, at hans magt var öfver all annan, så skulle Påfvarne varit Helgon, om de ej milsbrukat desfa inkråktade rättigheter. Alt bildades efter egennyttan. Religionens Wåfende insveptes i inrättningar, som fånglade samvetet, hindrade uplysningen, och ökade Påfvens Skattkamare. Motstånd var en oförlätelig fynd, förnuftets bruk et kätteri, straffadt med eid och svärd. Gitva almosor åt kringvandrande Tiggare Munkar, skåncka sin egendom åt kyrkor och Kloster, som ej behöfde något, och taga den ifrån barn och anhöriga, köpa Aflats-bref, betala Själamåsför, göra böner efter Radband, ansågs för såkrafte vägen til Himmelen. Sedolåran och dygden bestodo i ordklytningar, och utötningen svarade däremot. Kloster uppbygdes och blefvo ej sällan lättjans tilflyckt, Lasternas värkstäder, Här
in-

inneslöto onaturliga Föräldrar sina yngre barn för at underhålla ljudet af et medfödt namn och fåfångan af ärtida inbillningar. Här trånade ofta den mun- tre ynglingen, de menlösa behagen i en förtviffad ledsnad under namn af världens försakelse. Här föddes de orimeligaste digter, de dåragtigaste up- tåg, och vördades som Gudomliga san- ningar. Påfven skapade Helgon, och Folket inbillades, at deras förmultna- de ben och kläder förändrade naturen. Okunnogheten trodde alt, vidskelpe- sen betalte alt.

Den verldfliga magten är nögd at styra utvärtes gärningar; men Hjerar- chien syftar åfven på samvetet. Wid- skepelse underhålles genom förtärliga tankespöken. Man tilredde en Skärs- eld. Munkars mäsfor kunde rådda därifrån; men desfa förtjente at beta- las. Nu sag man ej annat ån irrande skuggor, hörde ej annat ån suckande Själar, som anropade anhörigas och vanners bistånd, och nu gåfvo Kyrkor och Kloster genljud af betalte Själamäs- for

for. Men Religionens hufvudsak up-
 lysning och dygd, viljans förbättring,
 hjertats förädling försummades. Guds-
 tjensten förrättades på et språk, som
 folket ej förstod. Guds ord lästes ej,
 och fick ej läsas utan af de Andeliga,
 och många af dem voro så okunno-
 ge, at de ej kunde gifva någon un-
 dervisning. Wid Lårosäten och Scho-
 larna lästes Aristoteles. Man förkla-
 rade honom, och han blef obegripe-
 lig. En oredig Philosphie inblanda-
 des i en mörk Theologie, och alt blef
 et Chaos, som Påfven utvecklade ef-
 ter sit behag och sina behofver. E-
 medlertid gingo lasterne med djertva
 steg. Påfven i Rom herrskade öfver
 alt, affatte Konungar, bortskänckte
 Kronor, sålde Riken, och de som vå-
 gade täncka och tvifla banlystes och
 förföljdes. Korsfärderne höra äfven
 til teckningen af desfa mörka tider, så
 vanhedrande för mennisklighet och Re-
 ligion. Turkarne ägde Jerusalem och
 det förlofvade Landet. Munkar kom-
 ne därifrån beskrifva de Christnas hår-
 da medfart, och hela Europa sattes i

Skakning. Påtvarne funno här tilfålle at beskatta och Regera. Aflat utdelas frikostigt, Regenter rusta. Skarar af Folk samla sig. Med korfet på kläderna, gudlöshet och odygd i hjertat, skyndar man sig at plundra, bränna, härja, mörda, utöfva de grofvaste laster och vinna Himmelen til belöning. Denna yra varar mer än 200 år, och Turkarne behålla både Jerusaleem och Christi graf.

Wid åsynen af Religionens tilstånd för Reformationen i andra länder up-täcka vi det åfven i vårt Fädernesland. De lärdomar, som yrkades i det öfri-ga Europa, drefvos i Sverige. Sven-skarne, kan hånda mindre vidskepeli-ge betalte likväl nog dyrt sin andeliga vård. Kunskap var ringa, okunnog-het stor, folket utarmadt, Riket van-mågtigt. Biskopar, Kyrkor och Klo-ster ågde det måsta, Folket det minsta, Kronan nästan intet. Då Religion och Stat har stridiga affigter, kan Riket aldrig må väl. Då man kan lyda ef-ter behag, blir den befallande magten en-

endast et namn, Lagar utan agtning,
och alt faller i oordning.

Men jag skyndar mig til desfa händelser, som bereda fällare tider, gifva förnuftet luft, återföra sanningen och Religionen, och lämna menniskan sina rättigheter, samhället sin ordning. Constantinopels äröfring af Turkarne förfogade desfs lärda. Emottagne och gynnade af Medicæiska huset utsprida de ljus i Jtalien. Boktryckerie Konsten upfinnes, och tilgången på kunskap och uplysning lättas. Ätven Americas upträckt väckte snillet och förnuftet. Nu framträdde Luther med alla de egenskaper, som fordrades til et vårck så nödvändigt för verlden. WALDUS, WICKLEF och HUSS hade sökt Religionens och Sedernas förbättring, men blefvo olyckelige. Långe hade man yrkat denna förbättring. Påfven bifvade och undvek den. De Andelige frugtade och tego. Munckarne förskräcktes utan at förbättras. Luther, bitrådd af den varsamme och sagtmådige men lärde Melanchton, vågade fö-

retaga den. Genom Aflats handelen beskattade Påfven hela Christna verlden, men des behofver kunde ej uppyllas. Petri Kyrka i Rom var under byggnad. Des pragt skulle öfvergå, hvad man hittills sett. Påfve Leo X. åregirig, yppig och vållustig, fant tillgångarne otillräckeliga, men Aflats handelen skulle förskaffa dem. Luther ågde nog vett at inse orimligheten af en handel ogudaktigt företagen och gudlöst utförd, nog mod at ifrå dåtemot, nog styrcka at försvara sanningen. Befald at tuga, hotad med straff, eldades hans nit. Reformationen fick framgång. De uplyste, de förnuftige bitölo, Furstar skyddade och befördrade den. Europa ändrade sin Moraliska och Politiska ställning. Man vågade tänka och döma, tro och tvifla, gilla och förkasta, och ljuset utbrede sig öfver alt. Bibelen öfversattes, låstes, och undersöktes med förnuftets och Critiquens granskning. Religionens lärdomar och des Sedolära föreståldes i sit sammanhang. Guds ord predikades, och Folket undervistes.

Men

Men tiden tillåter mig ej at genomgå Reformationens händelser, at uppehålla mig på de lyckeliga fält, som förnuft och snille, muntrade af tanke och samvets-friheten odlat. Jag återgår til mit Fosterland. Glad ser jag där gryningen til den dag, som bestrålas af Himmelska fanningar. Christian den 2:dre styrde Sverige, och hans namn tecknades med de offers blod, som hans grymhet fälde. GUSTAF WASA flygtig i Lybeck, luckade där ej förtviflan, utan begåret at rådda sit Fädernesland. Hans genomträngande förstånd fant fanningen af Luthers Reformation. Hans skapande snille beslöt at nyttja den för at göra det Folk lyckeligt, som han åmnade gifva en ny varelse. Han återkom til Sverige. Han segrade, och vant allas hjertan. Kronan sattes på hans hufvud. Utan at förblindas af des glants, utan at modfällas af des bekymmer, kände han des tyngd. Han såg Rikets brister, åfven ordsakerna. Rikets inkomster voro otillräckeliga; ty Kyrkor, Kloster och de Andeliga ågde nästan

alt. Rikedom gifver magt, och denna ofta et trotsande högmod. En onödig pragt ökar ej Embetets värdighet, och både Religion och Gudstjenst kan vårdas och skötas utan en ståt, som täflar med Majestätet. Då et stånd upstiger til det vålde, at det kan hindra Öfverheten i utöfningen af Laglig magt, och de andre Stånden i åtnjutandet af Naturliga rättigheter, så förloras den jämnvigt, som sammanhåller Rikets delar. Öfverdåd och missbruk å ena sidan, afund och missnöje å andra blifva oundvikeliga följder häraf. GUSTAF fänt detta. Med den öfvervinnande våltalighet, som varit GUSTAVER så egen, segrade han öfver alt motstånd. Emedlertid predikade Bröderne Laurentius och Olaus Petri ifrigt i Sverige emot Påtviska vilfarellerna. Konung GUSTAF tog i början ingen offentlig del däruti. Men befäst på Thronen, visade han sina uplyste tänkesätt. Sanningen segrade, vidskepelsen aftog. Guds ord lästes i sin renhet, förkunnades utan förtydning, och folket uplystes. Warsamhet

het brukades. Andamålet vants. Påvens magt krossades, Religionen renades, Prästerne gjordes til Medborgare, Krono-Godfen återställdes, Munckarne hänvistes til arbete mera nyttigt än Måsfor, som ej behöfdes och löften som ej höllos, och Nunnorne tillåtos at utan galler agta sin dygd, och tillika lyda hjertats röst.

Konung ERIKS Regering var kort, orolig och utan sammanhang. JOHAN upsteg på en olyckelig Broders Thron, och moln sammandrogos, som hotade Religionen med stormar. Konung JOHANS Gemål, en Polsk Prinsfessa, född och upfostrad i Romerska Kyrkans sköte, ägde ej allenast hans hjerta utan äfven hans öfvertygelse. En vis man vet at förena ålskarens offer och Makans ömhet med en Medborgares Åkyldighet, och en stor Regent föredrager aldrig enskilt lugn och tilfredsställning framför Folkets väl. Man klagade öfver olikhet i Kyrkobruken och Guds-tjensten. Straxt framkommo Jesuiter och Munckar Hofvets gunstlingar med
en

en ny Mässe-ordning, kallad Liturgie. Den rögde flera Påfviska vilfarelser. Man såg förfäret, frugtade faran. Konungen befalte at den skulle efterföljas. Somlige vågrade, somlige förskräcktes, somlige förfördes. Men ännu lefde Årke-Biskop Laurentius Petri. Denna värdige Gubbe hade ägt Konung GUSTAFS förtroende, och förtjente det. Han hade ätven oförlagd talat sanningen inför ERIK, och frugtade ej at göra föreställningar emot Liturgien. Dygden väcker alltid vördnad, i syhnerhet då den omgifver den gråhåriga hjesen. Man vågade ej våldfama medel, så länge han lefde. Men detta ljus flocknade. Det Svenska Zion förlorade sin Wåktare, Kyrkan sin Pelare. En annan Årke-Biskop, skyldig Hofvet sin befordran, låmpade sina tänkesätt där-efter, biföll Liturgien och upmuntrade andra til det samma. Nu började förföljelser, Fångelse och onåd. Den som ej har något samvete kan ej lida samvets tvång. Jordisk lycka är hans Religion, Fördelar hans Trosbekännelse. Frugtan skrämde några, löften för-

förledde andra. De förföljde flydde til Hertig CARL i Södermanland. Han skyddade dem och förkastade Liturgien. Konung JOHANS itver för Liturgien kalnade väl vid des första Gemåls död; men Kyrkan var söndrad; misnöjet stort. Man suckade och saknade GUSTAF. Konung JOHAN dog, och man sag ej de rårar, som sorgen offrade på Konung GUSTAFS Graf.

Redan regerande Konung i Polen esterrådde SIGISMUND sin Herr Fader på Svenska Thronen. Upfostrad i Påfviska Religionen, var han at alt hjerta den tilgifven. Han ålskade vårkeligen Sverige: men förförd af elaka rådgifvare, och omgifven af Jesuiter och Munckar qvafde han denna känsla för at påtruga Påfviska Religionen. Hertig CARL var under Konungens frånvaro Riks Föreståndare. Han sammankallar Riksfens Ständer til Upsala 1593. Religionen blef vigtigaste föremålet för detta möte, och i synnerhet Liturgien. Den förkastades. De som antagit henne taltalades, affade den, och anhöllo om tilgift. Äfven beslöts

D

at

at endast den Evangeliska Låran skulle årkännas och drifvas. Augsburgiska bekännelsen underföktes, gillades och antogs. Detta Möte börjades d. 25 Febr. efter gamla stilen, svarande emot d. 8 Mart. efter nya. Prästerskapet samlades i Academiens flörre Lårosal och hålsades af Kyrkoherden i Upsala Joachim Bröms. Vid Mötet voronårvarande 9 Rikets Råd, 4 Biskopar 22 Magistrar och 300 Präster utom Fullmågtige från Rikets Ståder och Landskaper. Den 1 Mart. öppnades sjelfva Mötet af Riks-Drotfen Gyllenstjerna med et Tal, och d. 19 Mart. stadfästades Mötets beslut af Hertig CARL, Rikfens Råd och Stånder. Under sjelfva Mötet höllos flere Predikningar, Tal, och Disputationer. Konung SIGISMUND underskref detta Mötets beslut, men hans upförande visade, at han ej tänkte följa det. Efter frugtlösa underhandlingar kommer Han til Sverigē med tråmmanvapen, som blånkte på Calmars stränder; med värfvadt krigsfolk, som hotade Sveriges frihet, med Vaticaniska åskan, som rigtade sin ljungeld emot Svenska samveten. Men slaget vid Stångebro til-

dö-

dömer Hertig CARL Segren och Kronan. Om blodiga uptraden härvid visade sig, böra de snarare tillskrivas tiderna än Hertig CARLS hjerta, lom oförsonligt emot förrådare kunde förlåta enskilda oförråter. Kan hända man då ej nog kände gränsten för nåd och rättvisa, och det är ej sällan svårt at urkilja brått af öfverlagd ondskan från brått af felaktig öfvertygelse.

Så återfick Religionen sin lugn, och Riket sin säkerhet. Våra Regenter hafva skyddat den med öfvertygelse. Wördnads och tacksamhetens känslor väckas i hvart Svenskt bröst vid minnet af Konung GUSTAF ADOLPH, som stupar på krigets Fält til Religionens försvar. Om Hon någon gång varit oroad, har Hon likväl blifvit ostörd. Fri Religions öfning skadar ej vår Religion. Sanningens glants uphöjes vid vilfarelsernas skuggor. Religionens fiender hafva i vift afseende mera gagnat än skadat henne. Des skål äro mera utvecklade, des sanningar mera underfökte, des grundvalar mera befastade. Oanständige smådelsar, lekande

infall röja motståndares ovärdiga affigter och en svag sak.

Hundrade år voro förflutne, då Konung CARL den XI. befalte åminnelsen af Upsala Möte firas med all den högtidelighet och värdighet, som svarade emot föremålet. Flere förbättringar i Kyrko väsendet voro lyckeliga följer af detta Möte. Wi hafva upnått det andra århundrade. Under en Regent med CARLA namnet, som med den styrcka i Själén, det mod i hjertat, den trohet emot Konung, den kärlek för Fäderneslandet, som känslan af vår Religion ingifver, trotsat krigets faror och mött dödens förskräckelser, få vi i fredens lugn fira minnet af detta Möte. Regentens vishet, uplysta förstånd, uprigtiga Gudsfruktan, de lärda Måns förfarenhet, som nu äro samlade i Upsala lofva Religionen välgörande frugter af deras öfverläggningar, och vi gå at på den förordnade Tackfägelse-dagen med förenade hjertan tolcka vår tacksamhet, och sjunga den Högstes lof. Jag intages af de glädaste känslor. Jag ser sanningens seger,
up-

uplysningens fördelar, Sveriges lycka i den sanna Religionen.

Men fåfångt talar sanningen, fåfångt utspidas dess strålar; om ej hjertat röres af Religionens röst, ej upvärmes af dess kraft. Uplysning utan förbättring mera skadar än gagnar, och en Christen, som missbrukar sin Religion, kan begå de odygder, som Hedningen i sit mörker sasar. Wi lefve för samhället, för oss själva, och andra. Förnuftet visar oss våra pligter. Religionen uphöjer och förädlar dem. Hon andas kärlek och fred. Hon befäller oss med sagtmodighet råttad den vilfarande, tåla hans svagheter, genom våra dygder göra vår Religion allskansvärd. Wålvilja, rättvisa, ådelmod åro frugter af vår Religion i sin utöfning. Wördnad för Gud, agtning för Hans ord utmärka en rätt Christen. Religionens föreskrifter åro endast besvärliche för den, som, ovärdig at vara menniska, förnedrar sig til djuren.

Stundom hånder det åfven den uprigtige, den dygdige sanningssökaren, at han finner tvitvelsmål i Religionen,

men desse fågna honom ej. De bedröfva honom, ty han söker öfvertygelse. Han älskar den dygd, som Religionen gör helig. Han förleder ej andra, som känna sig tröstade af det, som oroar honom. Han döljer sina tvifvelsmål; och om han upträcker dem, så är det för en uplyst, en öm vän för at i vånskapens sköte hvilat et arbetande hjerta, som söker tilfredsställning, och suckar efter ro. Han vördar Religionens fanningar, ty de öfverensstämma med känslorna at hans dygdiga hjerta.

Religionen kan endast misshaga dem, som nedfänckte i laster, söka at tyfta samvetet, då de sinåda Religionens fanningar. Ofkickelige at tänka sjeltva, för mycket förströdde, at undersöka Religionens grunder, nyttja de andras tankar och föra krig emot Gud och Religion med lånta vapen. Med tårar i ögonen omfamna de endela Mettrie, som lärar dem, at Religion är et Politiskt tvång, samvete en skänd blod, Sjålen en fin materia, och menniskan en inachine, som i döden aldeles förstöres. Men om VOLTAIRE, ROUSSEAU, VO-

OL-

OLSTONE, HUME och BÖLINGBROKE, kände för lärdom och snille, skurit sine pennor emot Christna Religionen; så har hon äfven Mån, namnkunnoge för forskningsgäfvaoch lärdom, som ej rådnat bekänna sig Religionens vänner. GROTIUS, som visar Medborgarens och Menniskans pligter, NEWTON, som uträknar verldar och deras rörelse lagar, HALLER, som med et skarpt omdöme ransakar mennisko kroppen och genomtränger desd dolda gångar, LOCKE, som visar förståndets styrcka och svaghet, BONNET, som blygsamt opdrager förhånget til Själens hemligheter, hafva utan at vara Präster ålskat och försvarat Christna Religionen, följt desd föreskrifter, och grundat sin lycksalighet därpå.

Men Christna Religionens fanning hvilar ej på menniskors anseende. Hon har så starcka bevis, desd sedolära år så förträffelig, desd tröste grunder så tilfredsställande, at om hon ej genast ötvertygar, förtjenar hon at undersökas. Det blir alltid ovärdigt at föragta och vara liknögd för en låra, som gifvit så mycket ljus, som tröstat så många, och gjort dem nögda under de vidrigaste händelser.

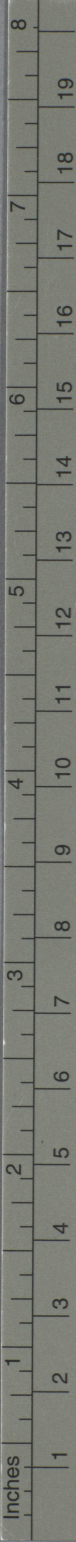
År-

Årkänna vi då fanningen af vår Reli-
 gion, så låtom oss nyttja des följande fördelar.
 Måtte vi ledas af des ljus, känna des kraft
 i vårt hjerta, visa des värkningar genom
 våra dygder! Då skall vishet, nåd och
 rättvisa befästa Thronen, kärlek och tro-
 het förena Regenten med folket, Fridens
 frugter i frihetens lugn hämtas på ym-
 noghetens fält. Enighet sammanbinda
 Medborgare til et ändamål, allmänt väl,
 söndring aldrig söra Riks-kroppen, ägg
 aldrig störa ordning. Sverige skall vara
 lyckeligt, efterkommande välsigna vårt
 stoft, vörda vår Gudsfrugtan, efterfölja
 våra dygder. — Men jag missbrukar E-
 der benägenhet, jag mattar Edert tåla-
 mod, jag slutar med en stor Konungs ord:
Den bästa Christen är den bästa Soldat.

En rätt Christen är en dygdig, en
 nyttig, en värfsam
 Medborgare.

Centimetres

TIFFEN® Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue	Cyan	Green	Yellow	Red	Magenta	White	3/Color	Black
------	------	-------	--------	-----	---------	-------	---------	-------

